

L'HABILITACIÓ PROFESSIONAL DELS INTÈRPRETS JURATS DE LLENGUA CASTELLANA

JORDI BAULIES

*Oficina de Interpretación de Lenguas
Ministeri d'Afers Estrangers i de Cooperació
jbaulies@troc.es*

1. Els orígens de l'habilitació professional

L'Oficina d'Interpretació de Llengües, del Ministeri d'Afers Exteriors i de Cooperació, és un organisme amb una llarga història, ja que és l'hereva directa de la «Secretaria de Interpretación de Lenguas». Diverses fonts consideren que l'any 1527 és el de la creació de l'esmentada Secretaria. Posteriorment, ja en el segle XX, l'any 1970 rep el nom actual d'Oficina d'Interpretació de Llengües.

Per al que aquí ens interessa, direm que és l'any 1851 en què comencen a celebrar-se les proves per a l'habilitació professional dels intèrprets jurats. A partir de llavors, la traducció de documents presentats davant dels tribunals va anar passant cada cop més a mans dels traductors jurats, examinats pel Ministeri (tot i que en realitat, segons l'ordre de 10 de setembre de 1852, qualsevol persona que sabés un idioma i fes jurament podia fer les traduccions necessàries per a un procediment judicial... això segueix així avui dia).

L'antiguitat de la Secretaria i posteriorment Oficina (així com la seva adscripció al Ministeri d'Exteriors) explica probablement la curiositat de que siguem l'únic Ministeri d'Exteriors d'Europa que s'ocupa dels nomenaments de traductors jurats, en lloc del Ministeri de Justícia.

També sembla obeir a raons històriques la denominació d'intèrpret jurat, quan en realitat es tracta principalment de tasques de traducció escrita, amb una alta especialització en temes jurídics i econòmics, i amb molt poques prestacions d'interpretació oral com a tal.

Sigui com sigui, l'habilitació dels intèrprets jurats té una llarga història darrera i això explica alguna de les seves característiques, tal com veurem a continuació.

2. Les vies actuals per a obtenir l'habilitació

2.1. Els exàmens anuals

Són, com ja s'ha dit, la via més antiga d'accés a l'habilitació professional. Començarem amb algunes dades, concretament de les dues darreres convocatòries.

En concret, l'any 2005 es van organitzar exàmens de 28 idiomes, amb un total de 991 inscrits. D'aquests, 723 es van presentar a les proves i van aprovar finalment 28 (un 4%).

I l'any 2006, es van organitzar exàmens de 23 idiomes, amb un total de 857 inscrits, 653 presentats i 41 aprovats (un 6%).

D'aquestes dades se'n desprèn per una part la dificultat dels exàmens, que és prou coneguda, la diversitat dels idiomes convocats i finalment, l'alt percentatge (al voltant d'un 30%) de persones que no es presenten a les proves malgrat haver-se inscrit.

Centrem-nos, per un moment, en la dificultat dels exàmens. És sabut que aquestes proves tenen fama de ser prou difícils, i un exemple en són les

estadístiques que s'acaben d'esmentar. La raó d'aquesta dificultat es troba en la feina que un cop nomenat, haurà de fer l'interpret jurat. El rigor i el nivell d'exigència obeeixen a la necessitat d'oferir una garantia de qualitat en un document que a més, dóna fe pública, i és precisament aquest rigor i qualitat el que cerquen tant les administracions públiques, com les empreses i els particulars que recorren als serveis dels intèrprets jurats. També cal tenir present que aquestes proves estan adreçades a persones que ja tradueixen, que tenen un alt nivell de coneixement de la llengua de la que es presenten i de la seva pròpia i que estan familiaritzades amb la terminologia jurídica i econòmica.

Aquestes proves han tingut la seva evolució: fins a dates relativament recents (1995), es tractava d'una sola prova, traducció jurídica, malgrat que a partir del 1987 s'introduí una prova genèrica de traducció que permetés filtrar millor, vist l'augment continu de candidats. En aquelles dates el requisit acadèmic es limitava a demanar el títol de batxillerat.

El 1996 es modifica l'estructura de les proves. En primer lloc, la titulació: es demana un nivell mínim de diplomatura, encara que la OIL era del parer de demanar el mínim de llicenciatura.

Pel que fa a les proves, actualment són un total de 4:

- la primera, una traducció de caràcter general, directa, sense diccionari, que actua en realitat una mica com a filtre que permet discernir d'entrada qui sap prou bé l'idioma i domina a més les tècniques de traducció;
- la segona prova és una traducció inversa, que es va instaurar en comprovar-se que la tasca de l'intèrpret jurat era sovint en els dos sentits de traducció, és a dir, directa i inversa; per tant, com que de fet els intèrprets jurats estaven fent traduccions inverses en la seva pràctica professional, llavors calia verificar també en aquest àmbit la seva competència;
- la tercera, que seria la més important, en el sentit que és la que permet comprovar el nivell d'especialització del candidat en traducció jurídica o econòmica;
- la quarta és una petita prova oral que té bàsicament com a finalitat verificar que el candidat té un mínim de capacitat de comunicació oral i de comprensió en l'idioma del que es presenta a examen. La raó d'aquesta prova és que especialment en l'àmbit judicial, es requereix interpretació oral en algunes ocasions.

2.2. L'exempció d'examen en virtut de la llicenciatura en traducció i interpretació

Pel que fa a aquesta segona via d'obtenció del nomenament d'intèrpret jurat, s'instituí el 1996. Posteriorment dues ordres, de 1997 i de 2002, n'han fet una regulació més precisa.

Aquesta via d'obtenció del nomenament ha suposat un important augment del nombre d'intèrprets jurats, donat que són molts els llicenciats en traducció i interpretació que any rere any presenten la sol·licitud de nomenament sense examen.

Com a resultat de la creació de la llicenciatura en traducció i interpretació, uns estudis que fins llavors eren de diplomatura, es va pensar que calia facilitar a aquests nous llicenciats l'accés al nomenament, si es demostrava que tenien la necessària especialització en traducció jurídica i econòmica.

Actualment s'aplica l'ordre de 2002, adoptada en part per tal de resoldre problemes d'aplicació de l'ordre anterior; entre aquestes dificultats trobem la valoració de memòries, pràctiques en empresa i programes d'assignatures no dedicades íntegrament a la traducció jurídica.

La valoració que realitza l'Oficina d'Interpretació de Llengües és purament administrativa i, per tant, l'acreditació de l'especialització ha de ser objectiva i constar suficientment, mitjançant la documentació corresponent. Així, l'Oficina es troba en una situació molt diferent de la de la Universitat, en que hi ha una relació

professor – estudiant, on hi ha una avaluació dels coneixements de l'estudiant que és més extensa en el temps, i que per tant no es limita a uns pocs exàmens el mateix dia.

L'ordre de 2002 ha agilitzat la tramitació d'aquests expedients, tot i que subsisteixen problemes menors que solen estar vinculats a la falta de coneixement del procediment per part dels interessats o a defectes formals dels documents acreditatius que ens remeten. Entre aquests defectes trobem, com a més freqüents, els de les còpies que haurien de ser confrontades i no ho estan, enviament de còpia del certificat acadèmic en lloc de l'original, i finalment, certificats acadèmics que no s'adapten al que estipulen les ordres en vigor i en els que hi falta informació essencial, com ara el tipus d'especialitat de les assignatures de traducció especialitzada.

El nivell d'especialització, amb llengua A castellà i una llengua B, es mesura en crèdits, que són 16 per a la interpretació oral i 24 en traducció especialitzada jurídica i econòmica, en assignatures fetes durant la llicenciatura i en el marc d'aquesta. Això exclou posteriors formacions especialitzades, com màsters, post-graus i altres activitats formatives.

2.3. El reconeixement d'una habilitació obtinguda en un Estat de la Unió Europea

Una de les llibertats fonamentals del dret comunitari és la de llibertat d'establiment i prestació de serveis. En l'àmbit de la traducció jurada això significa que l'ordenament jurídic espanyol, un cop incorporades les corresponents directives de reconeixement de títols professionals, preveu la possibilitat de que els intèrprets jurats reconeguts en d'altres països puguin demanar poder exercir a Espanya, amb la qual cosa queden equiparats en drets i deures als intèrprets jurats nomenats per al territori espanyol.

El concepte en si està prou bé, però la seva aplicació és molt menys senzilla del que pot semblar. D'entrada, és evident la disparitat de situacions entre els diferents Estats, on la professió pot estar regulada o no. En el primer cas, tot és bastant més senzill; en el segon, s'apliquen uns requisits d'experiència professional que en ocasions són difícils de demostrar.

Un altre gran problema és el de l'absència de reciprocitat. No tots els Estats membres reconeixen els professionals procedents d'altres Estats i que volen exercir com a intèrprets jurats.

3. Gestió del registre dels intèrprets jurats

El registre dels intèrprets jurats del Ministeri d'Afers Exteriors i de Cooperació permet dur el control del conjunt d'intèrprets jurats existents, nomenats per al castellà. L'atorgament del nomenament inicia el procediment d'inscripció del nou intèrpret jurat al registre: aquest és l'eina que permet oferir al públic en general la informació dels intèrprets jurats que estan en actiu; es confecciona així un llistat en format pdf que s'actualitza regularment i que és consultat cada dia per Internet per un gran nombre d'usuaris. Es tracta d'una de les informacions més visitades de tot el lloc web del MAEC. Això dona idea de la importància d'aquestes dades, cosa que a la vegada genera un important flux de comunicació de particulars i d'intèrprets jurats amb l'Oficina.

En aquests moments el registre del Ministeri d'AAEE i Cooperació conté un total de 6.154 intèrprets jurats inscrits, dels quals:

- 3.525 són llicenciats en traducció i interpretació (exempció d'examen)
- 2.573 han superat les proves del MAEC
- 56 han estat nomenats en reconeixement del seu títol professional estranger

Aquests intèrprets jurats cobreixen un total de 38 idiomes

Un cop nomenat, el primer que ha de fer l'intèrpret jurat és signar i estampar el segell en les fitxes que l'Oficina posa a disposició dels interessats a través de les Delegacions o Subdelegacions del Govern a tot Espanya. Una vegada retornades, l'intèrpret jurat quedarà inscrit al registre. La seva signatura i segell són transmesos a la Secció de Legalitzacions del Ministeri, que s'encarrega de reconèixer legalment la signatura (i no pas la traducció) en aquells casos en què això és necessari, és a dir, quan la traducció ha d'anar a l'estranger.

Després d'aquest primer tràmit, en què l'intèrpret ja és al registre, s'inclouen les seves dades al llistat públic, donat que en aquesta fase l'interessat ha comunicat les tarifes que aplicarà. Convé afegir i subratllar amb especial èmfasi que la presència dels intèrprets jurats en aquest llistat no és automàtica. Cal que aquests enviïn cada any les tarifes que aplicaran i tota variació en les seves dades. L'incompliment d'aquest requisit, previst a l'article 7.7 de l'ordre de 8 de febrer de 1996 (BOE de 23 de febrer), duu a l'exclusió de l'intèrpret jurat del llistat actualitzat. Aquesta exclusió es pot resoldre enviant novament les esmentades tarifes, per tal de poder aparèixer a l'actualització següent. S'ha comprovat que hi ha, entre els intèrprets jurats, un cert grau de desconeixement de la importància de respectar aquestes obligacions, i això genera en alguns casos confusió i alguna o altra reclamació d'intèrprets que no apareixen en el llistat. S'ha arribat a donar el cas d'intèrprets que creien que se'ls havia retirat el títol d'intèrpret jurat en comprovar que no apareixen a les llistes.

Per altra banda, aquest llistat no ha de ser necessàriament exhaustiu ja que es dona el cas, amb relativa freqüència, d'intèrprets que no hi volen constar, per múltiples raons. En aquests casos, o bé deixen senzillament d'enviar les tarifes, o bé ho comuniquen clarament, per tal de protegir la seva privacitat o perquè no volen o no poden exercir com a intèrprets jurats.

Finalment, afegir que el llistat, que és un servei apreciat pels intèrprets jurats i per tots aquells que en necessiten els seus serveis, és un instrument purament informatiu i que és el registre, situat a la seu de l'Oficina d'Interpretació de Llengües, el que dona fe de la condició d'intèrpret jurat d'una persona concreta.

4. Conclusió

Després de tot el que s'ha exposat anteriorment, podem concloure que l'activitat de concessió de nomenaments d'intèrpret jurat en la combinació llengua estrangera - castellà i viceversa, que és competència del Ministeri d'Afers Estrangers i Cooperació, ha augmentat espectacularment en els darrers deu anys, ja que en poc temps s'ha passat d'una sola via d'accés al nomenament a tres. D'aquestes tres, una és especialment dinàmica ja que genera nombroses sol·licituds de nomenament cada any: és la via d'accés al nomenament amb exempció d'examen, prevista per als llicenciats en traducció i interpretació.

Això ha suposat, a la vegada, un important augment del nombre d'intèrprets jurats en els darrers anys, fins a duplicar-se, essent en l'actualitat més de 6.000 en tot Espanya.

Una altra conclusió important és que el MAEC regula l'accés a la professió d'intèrpret, però no en regula l'exercici. Donat que aquest exercici és lliure, en ocasions es presenten problemes, de competència deslleial especialment, que es podrien resoldre amb un cert grau de regulació de l'exercici de la professió. Però aquesta regulació no pot venir del Ministeri, ja que no és competent.

Annex I**REGISTRE D' INTÈRPRETS JURATS DEL MAEC***(Dades a 17 d'abril de 2007)*Total d' Intèrprets jurats inscrits: **6.154**

Dels quals:

3.525 són llicenciats en traducció i interpretació (exempció d'examen)

2.573 han superat els corresponents exàmens

56 nomenats en virtut de les directives europees

Aquests 6.154 intèrprets jurats cobreixen 38 idiomes:

Ordenats alfabèticament:

Albanès, alemany, anglès, àrab
 Bengalí, bielorús, búlgar
 Català, coreà, croat
 Danès
 Eslovac, eslovè, estonià, euskera
 Finès, francès
 Gallec, grec
 Hebreu, hongarès
 Italià
 Japonès
 Llatí
 Macedoni
 Neerlandès, noruec
 Persa, polonès, portuguès
 Romanès, rus
 Serbi, suec
 Turc, txec
 Ucraïnès
 Xinès

I ordenats per nombre d' intèrprets jurats:

Anglès	3661
Francès	1526
Alemany	673
Italià	188
Català	124
Portuguès	87
Àrab	78
Rus	65
Neerlandès	58
Polonès	33
Suec	28
Romanès	23
Grec	21
Llatí	16
Danès	15
Gallec	13
Búlgar	11
Hongarès	11
Noruec	11
Euskera	10

Hebreu	10
Persa	9
Serbi	9
Croata	8
Finès	8
Xinès	7
Txec	6
Eslovac	4
Japonès	4
Eslovè	2
Macedoni	2
Ucraïnès	2
Albanès	1
Bengalí	1
Bielorús	1
Coreà	1
Estoni	1
Turc	1